

Jung Chang

*Villi-
joutsenet*

Suomentanut Kaarina Turtia

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Englanninkielinen alkuteos

Wild Swans

Three Daughters of China

Copyright © 1991 by Globalfair Ltd

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 1992

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-53343-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

KIITOKSET

Kirjoittaessani teostani sain suuresti apua Jon Hallidaylta varsinakin englannin kieleni viimeistelyssä. Päivittäisissä keskusteluissamme jouduin selkiyttämään sekä itse tarinaa että ajatuksiani, ja keskustelukumppanini avulla onnistuin löytämään täsmälliset englanninkieliset ilmaisut. Historioitsijana hän tietoi-neen ja yksityiskohtaisen tarkalla asioihin paneutumisellaan antoi minulle varmuutta, ja saatoin myös nojautua hänen ter-veeseen arvostelukykyynsä.

Toby Eady on paras kirjallinen agentti, mitä kukaan voi toivoa. Juuri hän painosti minua kaikessa ystävyydessä alun alkaen tarttumaan kynään.

Katson suureksi etuoikeudeksi, että olen saanut olla tekemi-sissä sellaisten erinomaisten ammattilaisten kanssa kuin Alice Mayhew, Charles Hayward, Jack McKeown ja Victoria Meyer, kaikki Simon & Schuster -kustantamosta New Yorkista, samoin kuin Simon King, Carol O'Brien, Kate Parkin ja Helen Ellis HarperCollins -kustantamosta Lontoosta. Olen erityisen kiitolli-nen kustantajalleni Alice Mayhew'lle Simon & Schusterilta hänen asiantuntevista kommentistaan ja arvokkaasta paneutu-misestaan työhöni. Robert Lacey HarperCollinsilta teki suuren urakan toimittaessaan käsikirjoituksen, mistä olen hänelle sy-västi kiitollinen. Ari Hoogenboomin ammattitaito ja lämmin myötäeläminen Atlantin ylittävien puhelujen toisena osapuole-na valoivat minuunkin tarmoa. Olen kiitollinen myös monille muille, jotka ovat tehneet työtä tämän kirjan hyväksi.

Ystäväni into ja mielenkiinto ovat olleet alituisena rohkaisu-nani. Kaikille heille olen erittäin kiitollinen. Olen saanut apua erityisesti seuraavilta: Peter Whitaker, I Fu En, Emma Tennant, Gavan McCormack, Herbert Bix, R.G. Tiedemann, Hugh Baker, Yan Jiaqi, Su Li-qun, Y.H. Zhao, Michael Fu, John Chow, Clara Peploe, André Deutsch, Peter Simpkin, Ron Sarkar ja Vanessa Green. Clive Lindleyllä oli alusta lähtien erityisen suuri merkitys arvokkaana neuvonantajana.

Veljeni, sisareni, muut sukulaiseni ja ystäväni Kiinassa ovat ystävällisesti antaneet minulle luvan kertoa tarinansa. Ilman sitä

tämä kirja ei olisi olisi ollut mahdollinen. En voi koskaan kiittää
heitä kylliksi.

Suurelta osalta kirja on äitini tarina. Toivon, että olen pysty-
nyt tekemään hänelle oikeutta.

Jung Chang

Toukokuussa 1991

Lontoo, Englanti

Isoäidilleni ja isälleni,
jotka eivät ehtineet nähdä tämän teoksen
ilmestymistä

SISÄLTÖ

Tekijän huomautus	13
Sukupuu	15
Tapahtumaluettelo	19
1. »Kolmen tuuman kultaliljat» – Sotaherrakenraalin jalkavaimo (1909–1933)	23
2. »Pelkkä kylmä vesikin maistuu makealta» – Isoäiti menee naimisiin mantšutohtorin kanssa (1933–1938)	48
3. »Kaikki kehuvat kuinka onnellinen paikka on Mantšukuo» – Elämää japanilaismiehityksessä (1938–1945)	70
4. »Orjat, joilla ei ole omaa maata» – Eri isäntien alaisuudessa (1945–1947)	85
5. »Myytävänä tytär 10 kilosta riisiä» – Taistelu uuden Kiinan puolesta (1947–1948)	105
6. »Puhutaan rakkaudesta» – Vallankumousavioliitto (1948–1949)	128
7. »Viiden vuoristosolan läpi kulku» – Äitini pitkä marssi (1949–1950)	156
8. »Kotiinpaluu kirjaillussa silkkiviitassa» – Perheen ja rosvojen pariin (1949–1951)	167
9. »Kun mies saa valtaa, hänen kanansa ja koiransakin pääsevät taivaaseen» – Elämää lahjomattoman miehen rinnalla (1951–1953)	188
10. »Kärsimys tekee sinusta paremman kommunistin» – Äiti epäiltynä (1953–1956)	211
11. »Oikeiston vastaisen kampanjan jälkeen kukaan ei avaa suutaan» – Vaiennettu Kiina (1956–1958)	225
12. »Kätevät naiset pystyvät valmistamaan aterian ilman ruokaakin» – Nälänhätä (1958–62)	243
13. »Pieni kultainen herranterttu» – Elämää pumpulissa (1958–1964)	266

14. »Isä on läheinen, äiti on läheinen, mutta kumpikaan ei ole yhtä läheinen kuin puhemies Mao» – Mao-kultti (1964–1965)	284
15. »Tuhotkaa ensin, niin rakentaminen pitää huolen itsestään» – Kulttuurivallankumous alkaa (1965–1966)	303
16. »Kohotkaa taivasiin ja puhkaiskaa maa» – Maon punakaartilaiset (kesä–elokuu 1966)	314
17. »Haluatko, että lapsistamme tulee 'mustia'?» – Vanhempieni pulmatilanne (elo–lokakuu 1966)	332
18. »Enemmän kuin jättimäisen suurenmoisia uutisia» – Pyhiinvaellusmatka Pekingiin (loka–joulukuu 1966)	344
19. »Jos on halu tuomita, löytyy myös todisteita» – Vanhempieni piinapenkki (joulukuu 1966–1967)	360
20. »Minä en myy sieluani» – Isä pidätettynä (1967–1968)	380
21. »Hiiltä lumen sisällä» – Sisarukseni ja ystäväni (1967–1968)	403
22. »Ajattelun uudistaminen ruumiillisen työn avulla» – Himalajan juurella (tammi–kesäkuu 1969)	423
23. »Mitä enemmän luet kirjoja, sitä tyhmemmäksi tulet» – Talonpoikana ja paljasjalkalääkärinä (kesäkuu 1969–1971)	454
24. »Ota vastaan anteeksipyyntöni, joka on ihmisiän verran myöhässä» – Vanhempani leireillä (1969–1972)	480
25. »Suloisen tuulen tuoksu» – Uutta elämää »Sähköasentajan käsikirjan» ja »Kuuden kriisin» parissa (1972–1973)	496
26. »Ulkomaalaisten mukamas viehkeiden pierujen haistelua» – Englannin opiskelua Maon vanavedessä (1972–1974)	511
27. »Jos tämä on paratiisi, millaista sitten on helvetissä?» – Isäni kuolema (1974–1976)	530
28. Lentoon lähtö (1976–1978)	552
Jälkisanat	564
Hakemisto	567

ESIPUHE VUODEN 2003 LAITOKSEEN

Villijoutsenet julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1991. Se muutti elämäni, koska silloin minusta tuli lopulta kirjailija.

Olen aina haaveillut kirjailijan urasta. Varttuessani Kiinassa ajatus kirjoittaa tekstiä julkaistavaksi tuntui kuitenkin mahdottomalta. Siihen aikaan maa oli Maon tyrannian alla ja useimmat kirjailijat kärsivät kauhistuttavasti loputtomissa poliittisissa vainoissa. Monet leimattiin pettureiksi, jotkut lähetettiin työleirille ja jotkut ajettiin itsemurhaan. Suurin osa kotien kirjoista poltettiin vuosina 1966 ja 1967 Maon suuren puhdistuksen aikana, jota kutsuttiin virheellisesti kulttuurivallankumoukseksi. Isäni oli ollut kommunistinen virkamies, mutta hän oli joutunut vainotuksi ja hänen oli pakko polttaa rakas kirjakokoelmansa, mikä oli tärkeimpiä syitä hänen henkiseen sairastumiseensa. Oli äärimmäisen vaarallista kirjoittaa edes omaksi ilokseen. Minun täytyi repiä ja vetää vessasta alas ensimmäinen runoni, jonka kirjoitin kuudentenatoista syntymäpäivänäni maaliskuun 25. päivänä vuonna 1968, koska isäni vainoajat olivat tulleet tekemään ratsian asuntoomme.

Minulla oli kuitenkin tarve kirjoittaa ja jatkoin kirjoittamista mielikuvituskyvällä. Tein muutaman seuraavan vuoden ajan maatyöläisen ja sähkömiehen töitä. Levittäessäni lantaa pelloille ja tarkistaessani sähkönjakelua sähkötolppien nokassa hioin mielessäni pitkiä tekstijaksoja tai painoin mieleeni lyhyitä runoja.

Saavuin Iso-Britanniaan vuonna 1978. Mao oli kuollut kaksi vuotta aikaisemmin ja Kiina alkoi nousta Maon luomasta kangistavasta eristäytyneisyydestä. Ensimmäistä kertaa kommunistisen Kiinan perustamisen jälkeen stipendit ulkomailla opiskelua varten jaettiin akateemisiin eikä poliittisiin perustein. Pääsin lähtemään maasta osallistuttuani kokeisiin, ja olin ehkä ensimmäinen ihminen sisämaassa sijaitsevasta, tuolloin noin 90 miljoonan ihmisen kansoittamasta Sichuanin maakunnasta, joka pääsi opiskelemaan länteen vuoden 1949 jälkeen. Tämän usko-

mattoman onnenpotkun jälkeen minulla oli viimein vapaus kirjoittaa, ja juuri sitä mitä halusin.

Kadotin kuitenkin juuri sillä hetkellä kirjoitushaluni. Itse asiassa halusin kaikkein vähiten kirjoittaa. Se olisi merkinnyt minulle kääntymistä sisäänpäin ja olisin joutunut paneutumaan elämään ja aikaan, jota inhosin ajatella. Yritin unohtaa Kiinan. Kun olin saapunut paikkaan, joka tuntui aivan kuin vieraalta planeetalta, olin heti huumautunut, enkä halunnut muuta kuin imeä joka hetki itseäni tätä uutta maailmaa.

Kaikki Lontoossa oli riemastuttavaa. Ensimmäinen kirjeeni äidilleni oli ylitsepursuavaa kukkaiskieltä joistakin kukkalaatikoista ja puutarhoista, jotka olin nähnyt matkalla osoitteeseen 42 Maida Vale, Kiinan lähetystön rakennukseen, johon minut oli majoitettu. Siihen aikaan kukat eivät koristaneet vielä montakaan kiinalaiskotia. Vuonna 1964 Mao oli tuominnut kukkien ja nurmikon kasvattamisen »feodaaliseksi» ja »porvarilliseksi» ja määrännyt ihmiset »hankkiutumaan eroon puutarhureista». Lapsena minun oli pitänyt poistaa muiden lasten kanssa koulumme pihanurmikoita ja olin nähnyt kukkapurkkien katoavan ikkunoilta. Olin tuntenut suunnatonta surua. En joutunut pelkästään ponnistelemaan kätkeäkseni tunteeni vaan syytin itseäni Maon määräysten vastaisista vaistoista. Tähän henkiseen toimintaan minut oli aivopesty kuten muutkin Kiinan lapset. Vaikka lähtöni aikoihin ihmiset pystyivät kertomaan rakkaudestaan kukkiin joutumatta tuomituiksi, Kiina oli edelleen ankea paikka, missä ei ollut käytännöllisesti katsoen ollenkaan huonekasveja tai kukkakauppiaita. Useimmat puistot olivat raiskattuja autiomaita.

Niinpä nautin sanoinkuvaamattomasti tehdessäni pitkän kävelyretken Hyde Parkin suuressa puistossa ensimmäisenä päivänä, kun minut laskettiin kävelylle. Noiden majesteettisten pähkinäpuiden alla jokainen ruohonkorsi ja jokainen terälehti sai minut suunniltaan riemusta. Eräänä päivänä otin riskin, että minua nuhdeltaisiin ankarasti tai jotakin vielä pahempaa, ja ehdotin ryhmäni poliittiselle valvojalle, että meidän pitäisi siirtää kuuluisan Kew Gardensin nurmille lauantaiset opetustilaisuutemme, joita kutsuttiin »poliittisiksi opinnoiksi».

Tuohon aikaan viikoittaiset opetustilaisuudet, jotka olivat kyl-

lästytäneet minua äärettömästi Kiinassa, olivat edelleen pakollisia, ja Lontoossa meitä mannerkiinalaisia valvottiin edelleen kuin olisimme vankeja. Emme saaneet mennä mihinkään ilman lupaa tai omin päin. Määräysten rikkominen olisi saattanut merkitä lähettämistä häväistynä takaisin Kiinaan ja elämä olisi ollut pilalla. Tuntiessani tulevani tukahdutetuksi Lontoon viikkoittelevassa vapaudessa aloin suunnitella pakkomielteenomaisesti juonia, joiden avulla olisin voinut venyttää tai rikkoa sääntöjä. Ja onnistuinkin joskus, kuten päästessäni Kew Gardensiin, sillä poliittinen valvoja halusi itsekin sitä kiihkeästi, vaikka oli hyvin huolestunut mahdollisista lähetystön aiheuttamista ongelmista. Niinpä ryhmä väliin, sinisiin, univormun kaltaisiin »Mao-pukuihin» pukeutuneita nuoria miehiä ja naisia istui järjenvastaisesti – mutta onnellisena – loistavan värikkään ruusutarhan vieressä.

Ongelmia ei syntynyt. Minulla oli onnea, koska juuri silloin dramaattisten muutosten tuulet puhalsivat Kiinan yli. Vuoden 1978 loppu oli se käännekohta, jolloin maa hylkäsi keskeisimmän osan maolaisuudesta. Kykenin seuraavana vuonna vastustamaan edelleen rajoituksia ja siinä oli vaaransa, mutta en joutunut kärsimään jälkiseuraamuksista. Kiinnitin erityisesti huomiota englantilaiseen publiin vastapäätä yliopistoamme, koska meitä oli nimenomaan kielletty menemästä sinne. Jiu-ba, kiinankielinen vastine pubille, merkitsi siihen aikaan kutakuinkin säädytöntä paikkaa, jossa alastomat naiset pyörivät tankojen ympäri. Uteliaisuus piinasi minua. Livahdin eräänä päivänä ulos ja syöksähdin pubia kohti. Työnsin oven auki ja pujahdin sisään. En nähnyt mitään ihmeellistä, vain muutaman olutta juovan vanhan miehen. Olin aika pettynyt.

Olen ehkä ollut ensimmäinen mannerkiinalainen opiskelija ulkomailla, joka on lähtenyt yksin ulos. Eräs yliopistoni henkilökunnan jäsen – nykyisin yliopisto on nimeltään Thames Valley University – kutsui minut mukaansa Greenwichiin. Kysyin häneltä sääntöjemme mukaisesti, voisinko »ottaa mukaan ystävän». Hän ymmärsi minut väärin ja sanoi: »Olet kyllä turvassa kanssani.» Minua nolotti, mutta en voinut selittää hänelle asiaa. Olimme saaneet määräyksen olla kertomatta kenellekään, että meillä piti olla esiliina. Meidän täytyi keksiä omat selityksemme. En halunnut kuitenkaan valehdella ja ennen kaikkea ha-

lusin epätoivoisesti lähteä retkelle ilman kaitsijaa. Niinpä pyysin opiskelijoista vastaavalta lähetystön attasealta lupaa lähteä. Anelin ja kerroin englantilaisen uskovan muuten, että me kiinalaiset emme luota häneen tai epäilemme jopa hänen tarkoituksperiään, mikä tekisi hallaa kiinalaisten ja englantilaisten väliselle ystävyydelle ja sosialistisen isänmaamme maineelle. Attasea vastasi tämän hölynpölyn päätteeksi myöntävästi ja käski minua olemaan varovainen. Aavistelin, ettei hän pitänyt itsekään järjestelmästä. Itse asiassa hän oli vihjannut siihen suuntaan uskoutuessaan minulle eräänä iltana, kun huomasimme olevamme kahdestaan talossa. Hän oli rakastanut erästä tyttöä kaksi vuosikymmentä aikaisemmin, ja juuri kun heidän piti mennä naimisiin, tyttö oli tuomittu »oikeistolaiseksi» poliittisessa kampanjassa. Avioliitto olisi merkinnyt loppua miehen uralle, joka näytti hyvin valoisalta. Tyttö halusi välttämättä purkaa heidän kihlauksensa. Mies suostui pitkän tuskittelun jälkeen ja hänestä tuli menestynyt diplomaatti. Hän ei kuitenkaan toipunut koskaan työstä eikä voinut antaa anteeksi itselleen. Hän puhui minulle kyyneleet silmissä.

Minua ei oudoksuttanut, että minut hädin tuskin tunteva lähetystövirkamies purki minulle sydäntään. Niihin aikoihin ihmiset olivat niin elämänsä tragedioiden painamia, että he avautuivat yllättäen vaistotessaan lähellään kaltaisensa. Kiinan vapautuminen aukoi ihmisten muistin tulvaportteja. Sen takia attaseakin pystyi ottamaan riskin ja antamaan minulle ennenkuulumattoman luvan poistua asunnostani yksin.

Muistan vieläkin elävästi Greenwichin retken. Siinä ei ollut mitään poikkeuksellista: ajeltiin autolla, käveltiin ja otettiin valokuvia meridiaanilla jalka kummallakin pallonpuoliskolla. Olin kuitenkin pyörtyä jännityksestä. Etsin koko ajan ympäriltäni kiinalaisilta näyttäviä ihmisiä ja arvioin nopeasti vaatteiden perusteella, olivatko he mannerkiinalaisia. Jos he olivat miehistäni mantereelta, eli järjenvastaisen usein (lännessä oli silloin hyvin vähän mannerkiinalaisia), käänsin pääni välttääkseni heitä ja yritin samalla käyttäytyä mahdollisimman luontevasti isäntäni seurassa. Pelkäsin jonkun huomaavan minut ja ilmoittavan minusta lähetystöön, jolloin olisin mennyt ja mukava attasea olisi yhtä lailla vaarassa. Eksoottinen eväretki juustovoileipiin valtavalla, levollisella nurmella oli päivän hermoja raasta-

vin hetki, koska minun oli pysyttävä aloillani enkä päässyt piiloon minnekään.

Pelko ei estänyt minua osallistumasta uusiin seikkailuihin – ei sen takia, että olisin rakastanut vaaraa vaan pelkästään siksi, etten voinut sille mitään. Kun säännöt löystyivät yhä enemmän, olin yhä useammin yksin ulkona ja ystäväystyin nopeasti erilaisen ihmisten kanssa. Kerroin mieluummin useimmille olevani Etelä-Koreasta kuin Kiinasta. Huolimatta puuhieni puolisolaisesta luonteesta en halunnut ihmisten uteliaisuuden keskittävän synnyinmaahani, joka kiehtoi ihmismieliä noihin aikoihin maan hermeettisen eristyneisyyden takia kuin se olisi sijainnut ulkoavaruudessa. Halusin sopeutua joukkoon huomaamatta kuten kuka tahansa tavallinen ihminen Lontoossa. Onnistuin siinä – ja ensimmäinen ja voimakkain vaikutelmani oli, että Iso-Britannia oli uskomattoman luokaton yhteiskunta. Olin syntynyt kommunistiseen eliittiin ja näin, kuinka luokkien hallitsema ja hierarkkinen Maon Kiina oli. Kaikki luokiteltiin jäykkään lokeroon. Jokaisessa kaavakkeessa heti »syntymäajan» ja »sukupuolen» vieressä oli pakollinen kohta »perhetausta». Se määräsi ihmisen uran, suhteet ja elämän. Monet eliitin jäsenistä tapasivat olla ylpeitä, ja »huonoon» perheeseen syntyneiden elämä oli väistämättä pilalla. Lopputulos tästä kauhistuttavasta todellisuudesta oli se, että meidän kaikkien oli pakko saada tietää, kuka oli lähtöisin mistäkin perheestä, ja usein ihmiset kysyivät sen suoraan ensimmäisessä keskustelussa. Kun tapasin ihmisiä Lontoossa, en huomannut mitään tällaista painetta. Kaikki tuntuivat olevan harvinaisen tasa-arvoisia eivätkä ihmiset tuntuneet välittävän vähääkään toistensa taustoista.

Käsitykseni on muuttunut jonkin verran vuosien varrella, mutta en silti usko olleeni täysin sinisilmäinen. Perinteisistä luokkaeroista huolimatta briteissä on arvokkuutta eikä vähäosaisia käytetä hyväksi tai sorreta niin kuin Maon aikana Kiinassa. Brittiyhteiskunnan oikeudenmukaisuus ja kansakunnan sille antama arvo ovat asioita, joita lähellekään nykyinen Kiina ei pääse.

Rakastuin siis Iso-Britanniaan sekä järjen että tunteen syistä. Ensimmäinen vuoteni täällä oli mitä huumaavin pyörremyrsky. Kävin jokaisessa turistikarttaan merkityssä museossa ja galleriassa ja näin toinen toisensa jälkeen esityksiä, jotka eivät mak-

saneet opiskelijoille juuri mitään. Kävelin mielelläni tuntikausia Lontoon halki säästääkseni matkalipuissa, koska jokainen rakennus ja katu oli mielenkiintoinen. Kurkistin nihkeisiin yökerhoihin ja vilkuilin Sohon seksikauppojen tavaroita. Ensimmäinen diskoni oli hillitön. Jopa keskiverto elokuvateatteri tuntui Aladdinin luolalta, jossa hämärä valaistus vanhalla punaisella verhoilulla ja satunnainen kultaus siellä täällä kertoivat arvoituksista ja aarteista. Esitin kysymyksiä, jotka ymmärsin myöhemmin oudoiksi, ja opin asioita eri kulttuureista saapuvilta ihmisiltä. Viimeinen rikottava tabu olivat ulkomaalaiset poikaystävät, ja heidän kanssaan minun oli seurusteltava salaa, sillä odotin yhä katastrofia. Olin kuljettanut Kiinasta asti mukanani varoitettavaa tarinaa, johon uskoin lujasti. Sen mukaan jokainen ulkomaalaisen kanssa seurustelua yrittävä huumataan ja kuljetetaan takaisin Kiinaan juuttisäkissä. Aina kun olin lähelläkään Portland Placea, missä lähetystö sijaitsee, polveni menivät veteliksi. Jos olin autossa, kutistuin penkillä niin pieneksi, että pääni katosi ikkunatason alle. Käytin silloin meikkiä ensimmäisen kerran elämässäni – uskoin sen tarjoavan riittävän valeasun lähetystön varalle (joka ei silloin harjoittanut sellaista valvontaa kuin kuvittelin). Kun olin tuhrinut kasvoni vapaaehtoisesti kirkkaanpunaisella tai tummanpunaisella huulipunalla ja viherkullan värisellä luomivärillä, en ollut itsekään tunnistaa kasvojani.

Meikeillä oli hauskaa leikkiä myös syventyessäni tekemään väitöskirjaa lingvistiikasta. Yorkin yliopisto tarjosi minulle apurahaa. Ennen kuin olin edes nähnyt kaupunkia, se oli kiehtonut minua valtavasti tarunomaisine tuomiokirkkoineen, kaupunginmuureineen (kuulemani mukaan lähin vastine Kiinan muurille) ja Ruusujen sotineen. Siihen aikaan ulkomaiset apurahat täytyi ohjata Kiinan valtiolle eivätkä yksityiset voineet ottaa niitä vastaan. Minulle annettiin kuitenkin toinen urauurtava lupa ottaa tarjous vastaan, mistä sain kiittää esimerkiksi lähetystön myötätuntoista attaseaa ja Kiinan vapautuneempia asenteita. Väitellessäni vuonna 1982 olin tästä syystä ensimmäinen kommunistisesta Kiinasta saapunut henkilö, joka sai tohtorin arvon brittiläisestä yliopistosta.

Opin paljon muutakin kuin lingvistiikan teorioita (jotka olen sen koommin häpeä kyllä enimmäkseen unohtanut). Muistan

päivän, jolloin menin keskustelemaan väitöskirjastani ohjaajani professori Le Pagen kanssa. Pelkästään herkällä olemuksellaan hän oli jo alkanut karkottaa minua ympäröivää jatkuvaa ahdistuneisuutta ja taipumusta äkilliseen paniikkiin. Hänen lievästi ironinen puhetapansa ja hillitty auktoriteettinsa saivat minut jatkuvasti vakuuttumaan, kuten Englantikin, että olin tullut oikeudenmukaiseen paikkaan ja ettei minulla ollut mitään aihetta huoleen. Lörpötin täysin rentoutuneena lingvistiikan teorioista, joita minun oli määrä tutkia. Hän kuunteli ja kysyi minulta lopuksi: »Voisitteko näyttää minulle väitöskirjanne?» Olin ymmälläni ja huudahdin: »Mutta enhän minä ole aloittanut vielä sen tekoa!» Hän sanoi: »Te olette kuitenkin jo tehnyt kaikki johtopäätökset.»

Tuo yksi huomautus avasi kuristavan solmun, jonka totalitaarinen »koulutus» oli sitonut aivoihini. Meitä kiinalaisia ei ollut koulutettu tekemään johtopäätöksiä tosiasioista, vaan aloittamaan marxistisista teorioista tai Maon ajatuksista tai Puolueen linjasta ja kieltämään tai jopa tuomitsemaan niihin sopimattomat tosiasiat. Mietin uutta ajattelutapaa kävellessäni takaisin kampuksen huoneeseeni kauniin järven rannalla sijaitsevaan taloon. Vesilinnut olivat perustaneet yhdyskunnan ikkunani alle ja herättivät minut laulullaan joka aamu. Nyt ne lensivät taivaalla, ja kuva sopi tuntemuksiini löydettyäni nyt oikean ajattelutavan. Ajatellaan avoimin mielin: niin yksinkertaista se oli ja kuitenkin minulta oli kulunut niin kauan sen keksimiseen.

Juuri Yorkissa sain eräänä iltana ajatuksen siitä, että kirjoitaisin menneestä elämästäni. Minut kutsuttiin keskustelemaan vastikään Kiinassa käyneen professorin kanssa. Hän näytti minulle diakuvia koulusta, jossa hän oli vieraillut. Oppilaat istuivat tunneilla ilmeisen jäätävänä talvipäivänä eikä luokkahuoneissa ollut lämmitystä, mutta ikkunat olivat perusteellisesti rikki. »Eikö heillä ole kylmä?» ystävällinen professori oli kysynyt. »Ei ole», koulu oli vastannut.

Diakuvasesityksen jälkeen järjestettiin cocktailkutsut ja eräs nainen, joka yritti ehkä väkisin keksiä jotakin sanottavaa minulle, aloitti: »Teillä on täällä varmasti kovin kuuma.» Tämä viaton huomautus loukkasi minua niin kovasti, että poistuin äkkiä huoneesta ja itkin ensimmäisen kerran Britanniaan saapumiseni jälkeen. Se ei johtunut niinkään loukatuksi tulemisen

tunteesta kuin valtavasta tuskasta maanmiesteni tähden. Oma valtiomme ei kohdellut meitä kuin ihmisiä ja siitä syystä jotkut ulkopuoliset eivät pitäneet meitä samanlaisina ihmisinä kuin itseään. Ajattelin vanhaa ajatusta kiinalaisen elämän halpuudesta ja erään englantilaisen hämmästyystä siitä, että hänen kiinalainen palvelijansa saattoi pitää hammassärkyä sietämättömänä. Jälleen kerran minua raivostuttivat monien Maon Kiinassa käyneiden länsimaalaisten ihailevat lausunnot. Niiden mukaan kiinalaiset olivat hämmästyttäviä ihmisiä, jotka näyttivät nauttivan arvoittelusta, pannaan julistamisista ja »reformoinneista» työleireillä – mikä olisi tuntunut länsimaalaisista pelkältä kurjuudelta.

Näiden ajatusten kuohuessa mielessäni muistin elämäni Kiinassa, perheeni ja kaikki tuntemani ihmiset, ja sillä hetkellä halusin kipeästi kertoa maailmalle tarinamme ja sen, miltä kiinalaisista todella tuntui. Kirjoitushaluni oli palannut.

Kului kuitenkin vuosia, ennen kuin kirjoitin *Villijoutsenet*. Vastustin alitajuisesti kirjoittamista. En kyennyt kaivautumaan syvään muistiini. Väkivaltaisessa kulttuurivallankumouksessa vuosien 1966 ja 1976 välillä perheeni kärsi hirvittävästi. Sekä isäni että isoäitini kuolivat tuskallisesti. En halunnut elää uudestaan hoitoa saamattoman isoäitini sairausvuosia, isäni vankeutta ja äitini polvistumista rikkoutuneen lasin päälle. Muutamat kirjoittamani rivit olivat pinnallisia ja hengettämiä. En ollut tyytyväinen niihin.

Vuonna 1988 äitini tuli luokseni Lontooseen. Se oli hänen ensimmäinen ulkomaanmatkansa. Halusin hänen nauttivat perusteellisesti matkasta ja vein häntä paljon ulos. Huomasin hetken kuluttua, ettei hän viettänytkaan elämänsä parasta lomaa. Hänen mielessään oli jotakin, hän oli levoton. Eräänä päivänä hän ei suostunut lähtemään ostoksille ja asettui istumaan loistavan, kullankeltaisen keltanarsissikimpun koristaman mustan ruokapöytäni ääreen. Muki jasmiiniteetä käsissään hän kertoi haluavansa ennen kaikkea puhua kanssani.

Äitini puhui joka päivä monta kuukautta. Ensimmäistä kertaa elämässämme hän kertoi itsestään ja isoäidistään. Kuulin, että isoäitini oli ollut sotalordin jalkavaimo ja että äitini oli liittynyt maanalaiseen kommunistiseen liikkeeseen viisitoistavuotiaana. Molemmat olivat eläneet värikästä elämää Kiinassa, jo-

ta hämmensivät sodat, ulkomaalaisten hyökkäykset maahan, vallankumoukset ja viimein totalitäärinen tyrannia. He kokivat yleisen myllerryksen keskellä koskettavia romansseja. Kuulin äitini koettelemuksista, käynneistä lähellä kuolemaa ja hänen rakkaudestaan isään sekä emotionaalisista ristiriidoista isän kanssa. Kuulin myös tuskallisia yksityiskohtia isoäitini jalkojen sitomisesta: miten hänen jalkansa oli murskattu suurella kivellä hänen ollessaan kaksivuotias, jotta hän olisi täyttänyt aikansa kauneusihanteet.

Turismista tuli keskustelujemme taustakulissi. Kun matkustimme Skyen saarelle Skotlantiin ja Luganon järvelle Sveitsiin, äitini puhui yötä myöten lentokoneissa ja autoissa, veneissä ja kävelyillä. Kun olin töissä, hän oli kotona ja puhui nauhalle. Kun hän lähti Iso-Britanniasta, hän oli nauhoittanut 60 tuntia. Täällä Kiinan sosiaalisten ja poliittisten piirien ulkopuolella hän pystyi tekemään sellaista, mitä hän ei ollut voinut tehdä koko elämänsä aikana: avaamaan mielensä ja sydämensä.

Kuunnellessani äitiäni olin häkeltynyt siitä, kuinka paljon hän kaipasi ymmärrystäni. Minua koskettti myös se, että hän halusi todella minun kirjoittavan. Hän tuntui tietävän, että kirjoittaminen oli lähinnä sydäntäni, ja rohkaisi minua toteuttamaan unelmani. Hän ei esittänyt vaatimuksia, sitä hän ei tehnyt koskaan, vaan tarjosi minulle kertomuksensa – ja näytti minulle miten menneisyys kohdataan. Vaikka hän oli elänyt keskellä kärsimyksiä ja piinaa, hänen tarinansa eivät olleet sietämättömän raskaita tai masentavia. Niiden taustalla oli koko ajan mieltä ylentävää rohkeutta.

Äitini innoitti minut lopulta kirjoittamaan *Villijoutsenet*, isoäitini, äitini ja oman tarinani 1900-luvun Kiinan pyörteistä. Itkin vuolaasti kahden vuoden ajan ja kieriskelin vuoteessani melkoisen monta unetonta yötä. En olisi kestänyt sitä, ellen olisi löytänyt rakkautta, joka täytti elämäni ja ympäröi minut syvässä rauhalla. Haarniskattoman ritarini Jon Hallidayn mitä pehmeimmän ulkokuoren alla on sisäistä valloittavaa voimaa, ja hän on kallein aarteeni, jonka olen löytänyt uudesta kotimaastani Iso-Britanniasta. Kun hän oli tukenani, kaikki sujui – aivan kaikki, myös *Villijoutsenten* kirjoittaminen.

Luotin paljon Jonin apuun luodessani kirjaa. Olin alkanut opetella kunnolla englannin kieltä vasta 21-vuotiaana ympäris-

tössä, joka oli täysin eristyksissä muusta maailmasta. Ennen saapumistani Iso-Britanniaan ainoat ulkomaalaiset, joiden kanssa olin puhunut, olivat Etelä-Kiinassa Zhanjiangin satamassa taapaamiani merimiehiä. Zhanjiang oli entinen Ranskan siirtokunta, jonne minut ja opiskelijatoverini lähetettiin harjoittamaan englantia kahdeksi viikoksi. Vaikka onnistuin lukemaan paljon – 1984 oli ensimmäisiä ahmimiani kirjoja ja ihmettelin jatkuvasti, miten osuvasti Orwellin kuvaus sopi Maon Kiinaan – en osannut käyttää englantia idiomaattisesti saapuessani Lontooseen. Kiinalaisten oppikirjojeni tekijöillä ei ollut koskaan ollut yhteyksiä ulkomaalaisiin, ja kirjat olivat usein täynnä suoria käännöksiä kiinan kielestä. Esimerkiksi luvussa »Tervehtiminen» annettiin sananmukaiset vastineet meidän kiinalaisille ilmauksillemme, jotka kuuluvat kirjaimellisesti »Minne olet menossa?» ja »Oletko syönyt?» Niin tervehdin aluksi ihmisiä Britanniassa.

Tarvitsin Jonin apua kirjoittaakseni kirjan englanniksi – ja tehdäkseni siitä hyvän kirjan, kuten toivoin. Jon on kirjailija ja historioitsija itsekkin ja hänen osuutensa on korvaamaton *Villijoutsenten* onnistumisessa. Olin täysin riippuvainen hänen arvioistaan ja erehtymättömästä silmästään – hänen kauniista kauriinsilmistään. On myös mahdotonta korostaa liikaa sitä, kuinka paljon opin häneltä kirjoittamisesta.

Minua oli siunattu niin, että sain tukea elämäni kahdelta tärkeimmältä ihmiseltä kirjoittaessani *Villijoutsenia*. Juuri ennen kirjan julkaisemista äitini kirjoitti minulle ja sanoi, että kirja ei ehkä menesty ja että siihen ei ehkä kiinnitetä paljon huomiota, mutta en saa masentua. Olin tehnyt hänet tyytyväiseksi, koska kirjan kirjoittaminen oli lähentänyt meitä. Hän sanoi, että hänelle riitti pelkästään se. Äitini oli oikeassa. Olin alkanut kunnioittaa ja rakastaa häntä uudella tavalla. Juuri sen takia, että tunnen hänet nykyään paremmin, ymmärrän kuitenkin hänen näennäisen välinpitämättömyytensä menestykseni suhteen olevan vain hänelle tyypillinen tapa yrittää suojella minua mahdolliselta pettymykseltä. Se liikutti minua suuresti.

Villijoutsenet osoittautui menestykseksi. Lukuisat ihmiset ovat kiittäneet minua siitä henkilökohtaisesti tai kirjeitse viimeisen kahdentoista vuoden aikana, ja se on tehnyt elämästäni jatkuvaa

onnen virtaa. Edelleen Chengdussa Kiinassa asuvan äitini luona on käynyt monen maalaisia ihmisiä diplomaateista rinkkamatkailijoihin, liikemiehistä turisteihin. Hänet on kutsuttu niin-kin erilaisiin maihin kuin Hollantiin, Thaimaahan, Unkariin ja Brasiliaan – Iso-Britanniasta puhumattakaan. Japanissa naiset pysäyttivät hänet sydäntälämmittävien sanoin pilvenpiirtäjien ja kirsikankukkien alla, ja kerran luoksemme kannettiin ravintolassa hopeatarjottimella ylellinen kimonon nenäliina hänen signeerattavakseen. Ihmiset auttoivat äitiäni useammalla kuin yhdellä lentokentällä kantamaan matkatavaroita ennen kuin he ilmaisivat ihailunsa häntä kohtaan. Hän ei ole saanut osakseen ymmärrystä pelkästään tyttäreltään vaan miljoonilta lukijoilta ympäri maailman.

Tässä muutoin onnellisessa lopussa on se surullinen seikka, että *Villijoutsenia* ei saa julkaista Manner-Kiinassa. Valtio tuntuu pitävän kirjaa uhkana kommunistisen puolueen vallalle. *Villijoutsenet* on henkilökohtainen tarina, mutta se kertoo 1900-luvun Kiinasta, eikä puolueesta anneta siinä hyvää kuvaa. Oikeuttaakseen määräyksensä puolue on sanellut tarinasta virallisen version, mutta *Villijoutsenet* ei pysy siinä ruodussa. *Villijoutsenet* näyttää nimenomaan Maon hallinneen rikollisesti ja huonosti Kiinan kansaa. Se ei kerro Maon olleen periaatteessa hyvä ja suuri johtaja, kuten Peking määrää. Maon muotokuva riippuu edelleen Tiananmenin aukiolla pääkaupungin sydämessä ja valtavan sementtilakeuden toisella puolella lepää hänen ruumiinsa palvottavana. Nykyinen johto pitää edelleen yllä Maon myyttiä – koska se pitää itseään hänen perillisenään ja vaatii häneltä lailisuuttaan.

Tämän takia *Villijoutsenia* ei saa julkaista Kiinassa. Kirjaa tai minua ei saa myöskään mainita millään tavalla tiedotusvälineissä. Vaikka moni kiinalainen lehtimies on haastatellut minua vuosien varrella tai kirjoittanut *Villijoutsenista*, kaikki kirjoitukset paria lukuun ottamatta on tyrmätty, koska harva päätoimittaja rohkenee rikkoa kieltoa. Kielto on erityisen rajoittava, koska kovasanaisen, huippusalaisen käskyn on allekirjoittanut myös ulkoministeriö, mikä on kirjan suhteen erittäin epätavallista, ellei ainutlaatuista. Se pelottaa ihmisiä, koska he uskovat joutuvansa vakaviin vaikeuksiin, mikäli he ovat tekemisissä *Villijoutsenten* kanssa. Toisaalta se on myös kiinnostavaa. Sen takia

aika moni, myös valtion tarkastuselinten työntekijä, on etsinyt kirjan käsiinsä.

Nykypäivän Kiinassa elämä on suunnattoman paljon parempaa kuin useimpien ihmisten elävässä muistissa – se ei lakkaa koskaan ilahduttamasta minua. Vaikka siellä on paljon henkilökohtaista vapautta, kansa on kuitenkin kaikkea muuta kuin vapaimmillaan. Lehdistöä ja julkaisutoimintaa valvotaan paljon tiukemmin kuin kommunismia edeltävinä vuosikymmeninä. Ennen *Villijoutsenten* kieltämistä vuonna 1994 kiinalainen kustantamo oli toimittanut tarkastajille version, joissa oli joitakin poistoja. Ne koskivat varsinkin ajatuksiani Maosta. Koska sellaisia kommentteja oli suhteellisen vähän, olin suostunut poistoihin kustantajan hyväksymällä ehdolla, että sivulla mainittiin »seuraavat xxx sanat poistetuiksi». Sensuuri oli käyttänyt tätä menetelmää ennen kommunisteja. Se ei kuitenkaan sovi nykyhallinnolle. Sensuroitu versio ilmestyi lopulta – mutta vain piraattiversiona. Edes piraatit eivät uskalla julkaista täyttä laitosta.

Minulle on kerrottu toisesta piraattiversiosta, josta ei ole tehty poistoja. Se on luultavasti kopio kiinankielisestä laitoksesta, joka on julkaistu sekä Taiwanissa että Hong Kongissa, missä vuoden 1997 vallanvaihto ei ole vielä vaikuttanut julkaisutoimintaan. Kiinaan on viety monia kappaleita (tullivirkailijat tutkivat harvoin matkailijoiden matkatavaroita). Olen vienyt itse ongelmitta maahan kirjoja, mutta postitetut eivät ole koskaan saapuneet perille. Eräs suuri kiinalainen elokuvaohjaaja, jota ihailen valtavasti, on yrittänyt turhaan tehdä kirjasta elokuvaa, koska hänelle ei ole annettu lupaa siihen, ja jos hän tekisi elokuvan ulkomailla, se vaikuttaisi haitallisesti hänen muihin elokuviinsa ja hänen työntekijöihinsä. Hallinnon tukahduttamispolitiikan takia suhteellisen harva kiinalainen on koskaan lukenut *Villijoutsenia*.

Kirjalla on kuitenkin maassa jonkinlainen maine, koska ulkomaailman kanssa kommunikoidaan paljon. Jopa tarkkasilmäiset roistot käyttävät sitä hyväkseen. Eräs tällainen on ilmeisesti pikkuhuijari kotikaupungistani Chengdusta. Paikallisessa lehdessä kerrottiin 6. päivänä toukokuuta vuonna 2000, että hän kierteli suurissa hotelleissa ja näköalapaikoilla, ja koska hän puhui sujuvasti englantia sekä vähän ranskaa, saksaa ja japania,

hän rupatteli ulkomaalaisten turistien kanssa ja väitti olevansa hyvä ystäväni. Sen jälkeen hän vei turistit kalliille aterioille ja otti myöhemmin oman osuutensa ravintoloitsijoilta.

On tapahtunut myös liikuttavia eleitä. Söimme kerran Jonin kanssa pekingiläisessä ravintolassa. Kun hän aikoi maksaa laskun, hänelle kerrottiin, että sen oli jo maksanut paikallinen nuori, joka kertoi oppineensa paljon omasta maastaan »teidän vaimonne kirjasta».

Vaikka *Villijoutsenet* on kielletty, ihmisiä ei vainota, jos he lukevat sen tai puhuvat siitä yksityisesti. Voin matkustaa Kiinassa aivan vapaasti ilman havaittavaa valvontaa. Minua ei selvästi pidetä uhkana, vaikka kirjaa pidetäänkin, koska en järjestä kokouksia, pidä puheita tai tee mitään salamyhkäistä. Koska tiedotusvälineet on minulta kielletty, olen tavallinen yksilö ilman julkista ääntä. Hallinto on nykyään hyvin keskittynyt sorrossaan: se iskee vain kohteisiin, joita se pitää uhkana eli loppujen lopuksi kaikkeen, jolla saattaa olla julkista vaikutusvaltaa ja mahdollisuus johtaa järjestäytynyttä vastarintaa. Tämä on suuri parannus, kun ajatellaan Maon hallintoa, jonka aikana miljoonat ihmiset joutuivat uhreiksi täysin syyttä. Se tarkoittaa silti myös sitä, että puolue on päättänyt pysyä yksin vallassa ja että 1,3 miljardia kiinalaista joutuu edelleen elämään muutaman salaa valitun miehen armoilla. Myös muun maailman täytyy luottaa vain siihen onneen, etteivät suuren ydinasevallan johtajat ole pahoja.

Villijoutsenten kirjoittaminen on syventänyt tunteitani Kiinaa kohtaan. Puhdistettuani menneen pahasta en halua enää »unohdtaa sitä kokonaan». Tulen levottomaksi, jos olen pidempään poissa maasta. Paikka, niin vanha ja silti niin energisen nuori, niin paljon tragedioita kokenut ja silti niin kokematon ja optimistinen, on veressäni. Palaan sinne kerran pari vuodessa. Se ei ole koti, jossa voi rentoutua, ja palaan usein Lontooseen nääntyneenä. Haltioituminen ja kiihtymys uuvuttavat, samoin kuin raivo ja suuttumus, jotka kaikki seuraavat siellä jokaista askelta. Olen tullut riippuvaisiksi näistä matkoista, koska olen tehnyt siellä taustatutkimusta Maon elämäkertaan, jota olemme kirjoittaneet yhdessä Jonin kanssa viimeiset kymmenen vuotta. Kirja julkaistaan vuonna 2004.

Päätin kirjoittaa Maosta, koska minua kiehtoi mies, joka hallitsi elämäni Kiinassa ja joka tuhosi maanmiehiäni, neljänneksen maapallon väestöstä. Hän oli yhtä paha kuin Hitler ja Stalin, ja vahingoitti yhtä paljon ihmiskuntaa. Silti maailma tietää hänestä hämmästyttävän vähän. Kun nuo kaksi itsevaltiasta tuomittiin nopeasti ympäri maailman, Mao on saavuttanut sen uskomattoman voiton, että hänen maineensa on saanut vain vähäisiä kolhuja – vaikka hän on ollut kuolleenä lähes kolme vuosikymmentä. Jon ja minä nautimme haasteesta yrittäessämme purkaa häntä ympäröivien myyttien labyrinttia.

Kiinan hallinto on asettanut tielleni paljon esteitä, kuten odottaa saattaa, mutta harvat ovat olleet ylittämättömiä ja monet ovat vain lisänneet tehtävän hauskuutta ja tehneet kahdesta kirjailijasta pikemminkin etsiviä. Useita tärkeitä pekingiläisiä vaikuttajia on kielletty puhumasta kanssani. Tuntuu kuitenkin siltä, ettei kielto ole yhtä ankara kuin se, joka koski *Villijoutsenien* julkaisemista ja siitä kirjoittamista. Paremminkin se vain kehoittaa ihmisiä »varomaan puheitaan». Vaikka jotkut ovat päättäneet välttää vaikeuksia ja olla tapaamatta minua, useimmat ovat puhuneet kanssani. Ihmiset haluavat purkaa niin monia asioita sydämetään, ja kiinalaisilla on syvään juurtunut velvollisuudentunne historiaa kohtaan. Itse varoituskkin auttoi. Tavallaan se mainosti elämäkerran arvovaltaa ja keskeinen viesti oli, ettei elämäkerta seuraa puolueen linjaa, mikä oli joillekin kanssani puhuneille ihmisille valtava houkutin. Loppujen lopuksi *Villijoutsenet* on tasoittanut tietäni tutkimustyössä. Useimmat tapaamani ihmiset ovat joko lukeneet kirjan tai kuulleet siitä ja tuntuvat pitävän sitä rehellisenä. He tuntuvat uskovan, että myös Maon elämäkerta tulee kertomaan totuuden.

Villijoutsenet on myös avannut yhteyksiä moniin valtiomiehien ja käyttämättömiin tietolähteisiin ympäri maailman. Näissä tutkimuksissa olen jälleen kerran saanut huomata, kuinka uskomattoman onnekas olen ollut saadessani kirjoittaa kirjaa yhdessä Jonin kanssa, sillä hän ei ainoastaan puhu useita kieliä, vaan on kävelevä kansainvälisen politiikan tietosanakirja, jossa Maolakin on paikkansa. Viimeiset kymmenen vuotta ovat olleet minulle ja Jonille uskomatonta aikaa matkustellessamme eri puolilla maailmaa etsimässä tietoa Maosta – ja tehdessämme työtä olemme päättäneet päivä ja vuosi toisensa jälkeen, että käyttäm-

me kirjan tekoon kaiken ajan mitä tarvitaan, emme käytä oikeiteitä ja kirjoitamme kirjan, josta voimme olla ylpeitä.

Kun olen kotonani Notting Hillissä Lontoossa, kirjoitan joka päivä työpöytäni ääressä. Jon on alakerrassa työhuoneessaan. Silloin tällöin työhuoneen ovi aukeaa, kun hän nousee ylös, ehkä keittämään kupillisen teetä. Ääni saa ajatukseni vaeltaamaan hetkeksi miellyttävästi seuraavaan tapaamisemme. Ehkä me keskustelemme lounaalla löydöistämme tai vietämme iltaa ystäviemme kanssa. Työpöytäni oikealla puolella ikkunan takana on valtava jalava, jonka ryöppyvä lehvästö hallitsee taivasta. Taivas on ihastuttavimmillaan hieman sateisena päivänä, kun aurinko hymyilee usvaisten pilvien takaa ja säteilee vain hiukkasen valoa. Puun alla on musta lyhtypylväs, samanlainen kuin kaikissa Lontoosta kertovissa elokuvissa. Kadulla yhtä klassiset punaiset, kaksikerroksiset bussit liukuvat ohi. Jalankulkijat kävelevät sateenvarjojen alla. Mitä tavallisin lontoolainen näkymä. En kuitenkaan kyllästy koskaan tuijottamaan sitä, kuten en kyllästy kirjoittamaankaan. Vuosien kovan uurastuksen aikana on ollut turhautumisen hetkiä, ja hetkiä jolloin huudahdan itselleni ja ystävilleni »olen saanut tarpeekseni». Ja olen silti seitsemännessä taivaassa.

Jung Chang

Lontoo, toukokuu 2003

TEKIJÄN HUOMAUTUS

Perheeni jäsenet ja julkisuuden henkilöt esiintyvät kirjassa omilla nimillään. Muiden henkilöiden nimet on muutettu.

Joidenkin kiinalaisten virastojen nimet olen kääntänyt toisin kuin ne esiintyvät kiinan kielessä virallisesti, jotta nimi kuvaaisi paremmin laitoksen tehtäviä. Niinpä puhun esimerkiksi yleisten asioiden osastosta eikä propagandaosastosta (*xuan-chuan-bu*) ja kulttuurivallankumousvirastosta eikä kulttuurivallankumousryhmästä (*zhong-yang-wen-ge*).

SUOMENTAJAN HUOMAUTUS:

Kiinalaisten nimien ja termien oikeinkirjoituksessa on suomen-noksessa käytetty länsimaissa yleisesti omaksuttua pinyin-translitterointijärjestelmää lukuun ottamatta joitakin harvoja tapauksia, joissa tekijä on itse poikennut pinyin-järjestelmästä.